

Milí študenti,
postupne pracujte na daných zadaniach a do určeného termínu pošlite úlohy na adresu petrikova@sosmt.sk

Literárny druh: **Lyrika**

Pôvod názvu lyrika je v starom Grécku a súvisí s hudobným nástrojom, ktorý sa volal lýra. V dávnych časoch sa určitý typ poézie prednášal so sprievodom hry na tomto hudobnom nástroji. Spôsob prednesu daného typu poézie bol spevný a poézia tohto druhu musela mať vlastnosti, ktoré takýto prednes umožňoval – rytmickosť, hudobnosť.

Lyrika je literárny druh, v ktorom sa zobrazuje subjektívny svet autora.

- nemá dej
- vyjadruje pocity, nálady, dojmy, myšlienky a úvahy autora, odzrkadľuje jeho stav.
- lyrický text je vždy vyjadrovaný básnickými (poetickými) prostriedkami
- viazaná forma reči (rytmizovaná) – verš
- dominuje opis a úvaha

Rozdelenie lyriky podľa prístupu autora k téme:

1. **Náladová lyrika** – vyjadruje citové rozpoloženie lyrického hrdinu
2. **Opisná lyrika** – opisuje javy, udalosti očami lyrického hrdinu
3. **Úvahová lyrika** – vyjadruje úvahu lyrického hrdinu nad istým problémom

Rozdelenie lyriky podľa tematiky:

1. **Intímna lyrika(osobná)** – vyjadruje pocity, city lyrického hrdinu, jeho vnútorný svet. Najčastejšou témou intímnej lyriky je radosť, láska, smútok,...Ide o najväčší okruh básní. V rámci intímnej lyriky ešte osobitne vyčleňujeme rodinnú a ľúbostnú lyriku.
2. **Prírodná lyrika** – vyjadruje pocity, city lyrického hrdinu, ktoré vznikli pod silným vplyvom prírody.
3. **Spoločenská lyrika (občianska, politická)** – vyjadruje pocity, city lyrického hrdinu vo vzťahu k celej spoločnosti, pocity, city vyvolané spoločenskými príčinami (sociálny útlak, ekonomické problémy, vojnové udalosti, mierové udalosti,...).

LYRICKÉ ŽÁNRE

Óda

je rozsiahlejšia lyrická báseň, ktorej základným cieľom bolo osláviť nejakú osobnosť, alebo sa slávnostným spôsobom vysloviť o významnej udalosti, o významnej téme: národ, sloboda

Hymna

je tematicky a jazykovo tiež blízka óde. Je však kratšia a má pôvod v náboženskej poézii. Pôvodne slúžila na oslavu boha. Neskôr sa jej oslavná funkcia preniesla aj so svetskej, najmä politickej oblasti. Dnes sa názov hymna používa najčastejšie na pomenovanie štátnej hymny.

Žalm

má podobne ako hymna pôvod v náboženskej piesni. Vznikol v hebrejskej náboženskej literatúre, odkiaľ ho prevzalo i kresťanstvo, kde sa stal súčasťou náboženských obradov.

Epitaf

Krátka báseň na náhrobku autora.

Ukážka lyriky:

Ján Kostra

Moja rodná

Zachcelo sa mi zrazu šepkať slová
Moja rodná

Ej zablúdili sme zablúdili
v krtisku bolesti a smútkov
ďalekým mestám vyznávali lásku
a bledým kráskam posielali verše
v poryvoch vetra ktorý zrážal listy
prastarej jari

A ty si zatiaľ vyčkávala na mňa
ty verná rodná hruda kamenistá
pás poľa zemiakového
pokorný ovsík chudoby
trnka na medzi
šíp
nepoddajný strážca krehkej nádhery
slepej ruže

A ty si zatiaľ vyčkávala na mňa
šatôčku vyšivala
v pokornej pýche svojej panenskej
ty ktorá nepoznala si dosiaľ chvály
milencových úst

Ty bosá kráľovná moja
pastierka jahniat najbelších
svätica slnkom opálená
práčka podkasaná
na brehoch najsladších vôd

Vidím ťa
na prahu domova
Oheň praská v kozube západu
a iskry sršia na nebesách

Spiežovce oviec vyhrávajú
a tichnu pod krídlom spánku

Pod krídlom spánku tichnu
operence drobné
v jamkách mäkkých hniezd
len ty máš dlane na nich
na očiach
vyštípaných túžbou
a čakáním

Zhadzujem na prah mošnu žobráciu
palicu lámem družku blúdení
a padám tvárou v lono trávnaté
Moja rodná

- lyrický hrdina sa vracia z cudziny domov
pocituje výčitky svedomia, že kým on bol preč, jeho rodný kraj ho
čakal a možno aj potreboval.
- Symboly domova:
  - trnka na medzi, šíp, zemiakové pole, kozub, ovce
  - prirovnáva rodný kraj k svojej milej
  - v závere sa rozhodne, že už nebude žiť ako tulák ale zostane doma
  - vyjadruje tu lásku k rodnému kraju
  - tematiku domova spracúva tak, že porovnáva domov s cudzinou

Ján Kostra patrí do povojnovej literatúry, je predstaviteľ modernej slovenskej
poézie, pochádzal z Turčianskej Štiavničky neďaleko Martina

Téma: autor vyjadril vzťah k svojmu rodisku a lásku k domovu.

Kompozícia: – básen sa skladá z nepravidelných strof

– verše nie sú rovnako dlhé, nerýmujú sa

Jazykové prostriedky:

metafora: pokorný ovsík chudoby

epiteton: rodná hruda, bledým kráskam

personifikácia: a ty si zatiaľ vyčkávala ty verná rodná hruda kamenistá

symbol: palicu lámem

Úloha(napíšte): do 15. marca 2021

1. Čo pre teba znamená rodný kraj, domov.
2. Napíš 5 prívlastkov(vlastností), ktoré vystihujú tvoj rodný kraj, domov.
3. Prečo básnik v závere básne láme palicu, čo tým chcel vyjadriť.
4. Vysvetli, čo mal na mysli básnik, keď napísal takéto prívlastky pre Slovensko. Aké bolo v tom čase a zároveň aj jeho obyvatelia:

ty verná rodná hruda kamenistá
pás poľa zemiakového
pokorný ovsík chudoby
trnka na medzi

5. Napíš hlavnú myšlienku básne.
6. Napíšte prečo sa radi (alebo neradi) vraciate do rodného kraja.
7. Koľko strof obsahuje báseň Moja rodná.
8. Čo láka človeka opustiť rodný kraj.